Canllawiau ar gyfer Arolygwyr Datblygu Gwledig

Safonau a chanllawiau dilysadwy ar gyfer dosbarthu methiannau
Arfer Ffermio Da yng Nghymru

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government

CRI/001/001

Fersiwn 03 – 30 Tachwedd 2009

Gofyniad	Y Tramgwydd	Pa mor fawr [Yn effeithio/ ddim yn effeithio ar y fferm yn unig]	Difrifoldeb [Braidd dim, Isel, Canolig neu Uchel]	Pa mor barhaol [Modd ei gywiro neu Barhaol]
NODWEDDION LLINELLOG				

Rhaid cadw pob wal sych, clawdd pridd a charreg, ffens lechi, postyn gât a chamfa draddodiadol. Rhaid cael caniatâd yr awdurdod perthnasol i'w dymchwel neu eu difetha ar dir. O dan y rheolau hyn, mae ffin cae yn golygu: Ffin ddi-dor 10 metr neu fwy, waeth beth yw ei chyflwr; neu Ffin ddi-dor sy'n llai na 10 metr - mae pob pen iddi'n cwrdd â ffin cae arall (boed trwy groesffordd neu gyffordd) neu mae'n ffurfio cae bychan. Rhaid ichi beidio â: Dymchwel wal garreg ar eich tir; neu Tynnu cerrig o wal garreg ar eich tir, ac eithrio am y rhesymau canlynol: i) os oes angen lledu bwlch yn y wal er mwyn gadael peiriannau neu dda byw drwyddo. Ni chewch dynnu mwy o gerrig nag sydd ei angen i wneud hynny	Dymchwel ffin draddodiadol fel wal garreg neu dynnu cerrig o wal garreg sydd o dan Gytundeb Datblygu Gwledig. Ac eithrio ar gyfer creu neu ledu bwlch, hyd at 5m	Yn effeithio ar y fferm yn unig	Braidd dim – hyd at 1 metr Isel – hyd at 10m sy'n cael mwy o effaith na llythyr rhybuddio. Canolig – 10-50m Uchel – mwy na 50m	Modd ei gywiro neu Barhaol

	Torri neu docio perthi yn anghyfreithlon yn y cyfnod gwaharddedig, heb gynnwys eithriadau (rhwng 1 Mawrth a 31 Awst) (Eithriad pan fo angen plannu cnydau âr ym mis Awst).	Ar y fferm	Braidd dim: Pan fo un rhan wedi'i thorri'n anghyfreithlon mewn unrhyw un parsel. Isel: Pan fo un rhan neu fwy wedi'i thorri'n anghyfreithlon mewn unrhyw un parsel gan gael mwy o effaith na llythyr rhybuddio. Canolig: Pan fo sawl rhan wedi'i thorri'n anghyfreithlon o fewn sawl parsel neu unrhyw barsel cyfan. Uchel: Pan fo mwy nag un parsel cyfan wedi'i thorri'n anghyfreithlon.	Modd ei gywiro
Safleoedd dynodedig				

Mae'r rheolau hyn yn atgyfnerthu rheolau cyfredol ar Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) yn Neddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981. Ni ddylech wneud y canlynol ar unrhyw dir sy'n SoDdGA: o Cynnal unrhyw waith a nodwyd yn yr hysbysiad sy'n dynodi'r tir yn SoDdGA, oni bai eich bod wedi cael caniatâd Cyngor Cefn Gwlad Cymru, neu fod y gwaith wedi'i gwmpasu gan delerau cytundeb, hysbysiad neu gynllun rheoli; o Gan wybod fod y tir yn SoDdGA, dinistrio neu ddifa'n fwriadol neu'n ddi-hid unrhyw blanhigion, anifeiliaid, nodweddion daearegol neu nodweddion eraill y dirwedd a arweiniodd at ddynodi'r tir yn SoDdGA, neu darfu ar yr anifeiliaid hynny'n fwriadol neu'n ddi-hid. Dim ond pan fydd gennych ganiatâd cynllunio i gwblhau'r gwaith neu pan fydd argyfwng (cyn belled eich bod yn hysbysu Cyngor Cefn Gwlad Cymru cyn gynted â phosibl ar ôl yr argyfwng) y cewch chi dorri'r rheol hon. ➔ Methu â chydymffurfio â hysbysiad rheoli a gyflwynwyd i chi gan Gyngor Cefn Gwlad Cymru, neu gyda gorchymyn adfer a roddwyd i chi gan lys.	Mae'r ffermwr wedi cynnal neu wedi caniatáu gwaith na roddwyd hysbysiad neu ganiatâd ar ei gyfer neu Mae'r ffermwr wedi cynnal neu wedi caniatáu gwaith ac wedi methu cydymffurfio â thelerau'r caniatâd.	Yn y rhan fwyaf o achosion: Yn effeithio ar y fferm yn unig Mewn achosion o effaith pellgyrhaeddol: Ddim yn effeithio ar y fferm yn unig	Isel – Heb achosi difrod neu niwed Canolig – Wedi achosi ychydig o ddifrod neu niwed Uchel – Wedi achosi difrod neu niwed difrifol I'w bennu yn unol â chanlyniadau peidio â chydymffurfio	Modd ei gywiro neu Barhaol
Eich cyfrifoldeb chi yw sicrhau'ch bod yn nodi lleoliad a maint yr holl henebion cofrestredig a heb eu cofrestru ar eich daliad. **Dylai'r ffermwr fod wedi cael gwybod am bob heneb ar ei gopi o'r Cytundeb Datblygu Gwledig, ond os oedd yn ansicr, dylai fod wedi cysylltu â Chofnod yr Amgylchedd Hanesyddol yr Awdurdod Lleol neu'r ymddiriedolaethau archaeolegol.**	**Mae heneb gofrestredig wedi'i difrodi.**	**Ar y fferm neu** oddi ar y fferm	**Canolig** Nid yw'r difrod yn effeithio ar gyfanrwydd yr heneb. **Uchel** Mae'r difrod yn effeithio ar gyfanrwydd yr heneb	**Modd ei gywiro neu** Barhaol

	Mae heneb gofrestredig wedi'i dinistrio'n llwyr.	**Ar y fferm neu oddi ar y fferm**	**Uchel**	**Parhaol**
	Gwaith heb ganiatâd wedi'i wneud ar henebion cofrestredig	**Ar y fferm neu oddi ar y fferm**	**Isel:** Heb achosi difrod **Uchel:** Wedi achosi difrod	**Modd ei gywiro neu Barhaol**
LLYGREDD DŴR				
	Heb roi gwybod i Asiantaeth yr Amgylchedd am storfa silwair neu slyri newydd	Ar y fferm neu oddi ar y fferm	**Isel**	Modd ei gywiro
Amddiffyn pob nodwedd ddŵr – llynnoedd, pyllau, afonydd, nentydd a ffosydd - o ddifrod yn sgil trwytholchi tail, gwrtaith, cemegion eraill a sgeintiad sydd wedi drifftio o gaeau cyfagos.	**Heb amddiffyn nodweddion dŵr** Llynnoedd, pyllau, afonydd, nentydd a ffosydd rhag difrod yn sgil trwytholchi tail, gwrtaith, cemegion eraill a sgeintiad sydd wedi drifftio o gaeau cyfagos.	Ar y fferm neu oddi ar y fferm	**Uchel**	**Modd ei gywiro neu Barhaol**

At ddibenion Arfer Ffermio Da, mae ‘dŵr daear’ yn golygu unrhyw ddŵr sydd o dan wyneb y ddaear sydd yn y gylchfa ddirlawnder (hynny yw, o dan y lefel trwythiad) ac mewn cysylltiad uniongyrchol â’r pridd neu’r isbridd. Yn y cyd-destun hwn mae ‘caniatâd’ yn golygu naill ai Trwydded Rheoli Gwastraff, awdurdodiad o dan Reoliadau Dŵr Daear 1998, caniatâd i ollwng o dan Ddeddf Adnoddau Dŵr 1991 neu ganiatâd o dan Reoliadau Atal a Rheoli Llygredd (Cymru a Lloegr) 2003. Dylai hawlwyr: ➔ Waredu’r sylweddau a restrir yn Atodiad 2d, fel dip defaid wedi’i ddefnyddio a golchion plaladdwyr, i dir gyda chaniatâd Asiantaeth yr Amgylchedd yn unig; ➔ Cydymffurfio â hysbysiadau ac awdurdodiadau a gyflwynwyd gan Asiantaeth yr Amgylchedd ar gyfer diogelu dŵr daear.	Gwaredu dip defaid neu olchion plaladdwyr dros ben neu sylweddau rhestr 1 eraill heb ganiatâd.	Ar y fferm neu oddi ar y fferm	Canolig Uchel	Yn y rhan fwyaf o achosion: Modd ei gywiro Mewn achosion eithafol: Parhaol
	Heb gydymffurfio ag amodau Awdurdodiad Dŵr Daear	Ar y fferm neu oddi ar y fferm	Isel – Categori 3 a 4 Canolig – Categori 2 Uchel – Categori 1 Mae difrifoldeb yn cyfeirio at gategori 1 i 4 yng nghyfarwyddiadau gweithio Asiantaeth yr Amgylchedd.	Yn y rhan fwyaf o achosion: Modd ei gywiro Mewn achosion eithafol: Parhaol

LLYGREDD AER

Yn y rheolau hyn, mae ‘gweddillion cnydau’ yn golygu gwellt neu sofl neu unrhyw weddillion cnydau eraill ar y tir ar ôl cynaeafu’r cnwd a dyfir ar y tir hwnnw. Gwahardd llosgi Mae’r rheol hon yn berthnasol i’r gweddillion cnydau canlynol: ➔ Gwellt ŷd; Sofl ŷd; a ➔ Gweddillion rêp had olew, ffa maes wedi’u cynaeafu’n sych, a phys wedi’u cynaeafu’n sych. Ni ddylech losgi unrhyw un o’r gweddillion cnydau hyn oni bai fod y llosgi ar gyfer: ➔ Addysg neu ymchwil; ➔ Rheoli clefydau neu ddileu plâu planhigion lle cyflwynwyd hysbysiad o dan Orchymyn Iechyd Planhigion (Prydain) 1993; neu ar gyfer ➔ Gwaredu gweddillion tas wellt neu fêls wedi torri; Cyfyngiadau ar losgi Mae yna gyfyngiadau ar losgi: ➔ Gweddillion had llin; ➔ Gweddillion cnydau a restrwyd uchod ar gyfer (i) addysg neu ymchwil; a (ii) gweddillion cnydau eraill ar gyfer rheoli clefydau neu ddileu plâu planhigion lle cyflwynwyd hysbysiad o dan Erthygl 22 Gorchymyn Iechyd Planhigion (Prydain) 1993. Ni ddylech losgi unrhyw un o’r gweddillion cnydau a restrwyd uchod o dan ‘Gwahardd llosgi’, gan dorri unrhyw gyfyngiadau.	Wedi gwneud gwaith llosgi sy’n mynd yn groes i’r rheolau hyn (ac eithrio llosgi damweiniol neu a achoswyd gan dân a gynnwyd yn fwriadol gan drydydd parti).	Yn y rhan fwyaf o achosion: Yn effeithio ar y fferm yn unig Mewn achosion eithafol: Ddim yn effeithio ar y fferm yn unig	Canolig	Yn y rhan fwyaf o achosion: Modd ei gywiro Mewn achosion eithafol: Parhaol

	Tystiolaeth o losgi gwastraff a oedd yn cynhyrchu mwg tywyll	Ar y fferm	**Braidd dim (isel os bwriadol)**	***Modd ei gywiro***
GWRTAITH A PHLALADDWYR				
Gallwch ganfod a yw eich tir mewn Ardal Cadwraeth Arbennig trwy gysylltu â Chyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC). **Ar dir sydd wedi'i ddynodi'n Ardal Cadwraeth Arbennig, mae'n rhaid i chi gydymffurfio â gofynion a, b, c a d sy'n berthnasol i Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig o dan y Gyfarwyddeb Adar Gwyllt.** **Dylid darllen y gofynion hynny yma fel rhai sy'n berthnasol i dir sydd wedi'i ddynodi Ardal Cadwraeth Arbennig yn hytrach nag Ardal Gwarchodaeth Arbennig.**	**Mae'r ffermwr wedi cynnal gwaith na roddwyd hysbysiad/caniatâd ar ei gyfer; neu** **Mae'r ffermwr wedi cynnal gwaith a heb gydymffurfio â thelerau'r caniatâd (ar lefel dechnegol).**	**Yn y rhan fwyaf o achosion : Yn effeithio ar y fferm yn unig** **Mewn achosion o effaith pellgyrha - eddol: Ddim yn effeithio ar y fferm yn unig**	**Isel: Dim difrod** **Canolig: ychydig o ddifrod** **Uchel: Difrod difrifol**	**Modd ei gywiro neu Barhaol**

	Mae'r ffermwr wedi achosi difrod neu wedi dinistrio'r nodwedd o ddiddordeb gwyddonol neu wedi tarfu ar y ffawna (sydd hefyd yn nodwedd o ddiddordeb mewn ACA)	Yn y rhan fwyaf o achosion : Yn effeithio ar y fferm yn unig Mewn achosion o effaith pellgyrha - eddol: Ddim yn effeithio ar y fferm yn unig	Canolig neu Uchel I'w bennu yn unol â chanlyniadau'r diffyg cydymffurfio	Parhaol
RHEOLI AMAETHYDDOL / COEDWIGOEDD				
Gorchmynion Cadw Coed **Rhaid bod yr ymgeisydd heb dorri unrhyw Orchmynion Cadw Coed.**	**Mae'r ffermwr wedi torri neu'n difa coeden sydd wedi'i gwarchod gan Orchymyn Cadw Coed**	**Ar y fferm**	**Uchel**	**Parhaol**
	Nid yw'r ffermwr wedi plannu coeden yn lle coeden warchodedig fel amod o ganiatâd i gwympo coeden warchodedig.	**Ar y fferm**	**Canolig**	**Modd ei gywiro**
	Nid yw'r ffermwr wedi ailblannu ar ôl torri'r Gorchymyn.	**Ar y fferm**	**Uchel**	**Modd ei gywiro**
Cwympo coed **Ni ddylai'r ymgeisydd fod wedi cwympo coeden heb drwydded, pan oedd angen trwydded o'r fath. Dylent fod wedi cydymffurfio â hysbysiad ailstocio neu amodau neu gyfarwyddiadau eraill a gyflwynwyd o dan y Ddeddf Coedwigaeth, oni bai ei fod wedi digwydd o ganlyniad i reswm cyfreithlon.**	**Mae'r ffermwr wedi cwympo coed trwyddedadwy neu goed heb y Drwydded Gwympo angenrheidiol.**	**Ar y fferm**	**Canolig** **Mewn achosion eithafol: Uchel**	**Modd ei gywiro neu Barhaol**

	Mae'r ffermwr wedi methu'n anghyfreithlon â chydymffurfio ag amodau Trwydded Gwympo neu fethu â chydymffurfio â chyfarwyddeb cwympo coed.	**Ar y fferm**	**Canolig** **Mewn achosion eithafol: Uchel**	**Modd ei gywiro neu Barhaol**
	Mae'r ffermwr wedi methu'n anghyfreithlon â chydymffurfio â hysbysiad Ailstocio neu Orfodi.	**Ar y fferm**	**Uchel**	**Modd ei gywiro neu Barhaol**

Yn y rheolau hyn: Mae 'gorbori' yn golygu pori tir gyda chymaint o dda byw fel bod twf, ansawdd neu amrywiaeth y llystyfiant naturiol neu led-naturiol wedi'i effeithio'n andwyol. Pan fo'r Ysgrifennydd Gwladol wedi gosod amod rheoli ar drefniadau tir sydd wedi'i orbori ar eich daliad, ni allwch dorri'r amod honno. Pan nad oes amod rheoli mewn grym ar eich daliad ni ddylech: Orbori'r llystyfiant naturiol a lled-naturiol ar eich daliad; neu Gynnal unrhyw fwydo atodol anaddas	Gorbori cynefin naturiol neu led-naturiol pan nad oes amod rheoli mewn grym	Yn effeithio ar y fferm yn unig (yn cynnwys pori tir comin)	Braidd dim – Oni bai ei fod yn eithafol Isel (bwriadol) Rhaid ei asesu trwy arolwg maes, ac os bydd yn torri'r rheolau, mae'n rhaid gosod amod rheoli Uchel – mewn achosion eithafol, rhaid ei asesu trwy arolwg maes, ac os bydd yn torri'r rheolau (dros 90% o'r holl bwyntiau sampl yn dangos pori trwm) mae'n rhaid gosod amod rheoli	Modd ei gywiro Mewn achosion eithafol: Parhaol
	Mae'r ffermwr wedi gadael i dda byw fynd ar uned bori sydd o dan amod rheoli gan arwain at dorri'r amod.	Yn effeithio ar y fferm yn unig (yn cynnwys pori tir comin)	Braidd dim – hyd at 5% o unedau da byw a bennwyd Isel – 5%-25% o'r unedau da byw a bennwyd Canolig – mwy na 25% hyd at 50% o'r unedau da byw a bennwyd Uchel – dros 50% o'r unedau da byw a bennwyd	Modd ei gywiro Mewn achosion eithafol: Parhaol
	Mae'r ffermwr wedi gadael i dda byw fynd ar uned bori sydd o dan amod rheoli yn ystod cyfnod gwaharddedig	Yn effeithio ar y fferm yn unig (yn cynnwys pori tir comin)	Braidd dim – hyd at 5% o'r unedau da byw a bennwyd Isel – 5%-25% o unedau da byw a bennwyd Canolig – mwy na 25% hyd at 50% o'r unedau da byw a bennwyd Uchel – dros 50% o'r unedau da byw a bennwyd	Modd ei gywiro Mewn achosion eithafol: Parhaol

Ar dir cymwys nad yw'n cael ei ddefnyddio at ddibenion cynhyrchu amaethyddol, mae'n rhaid i chi wneud y canlynol (o leiaf): **➔ Torri prysgwydd, a thorri neu bori llystyfiant trwchus yn yr ardal gyfan o leiaf unwaith bob pum mlynedd, gyda dim mwy na 50% o dir daliad yn cael ei dorri neu ei bori ym mlwyddyn pedwar neu bump. Pan nad yw'r tir wedi'i dorri neu ei bori ers tair blynedd, dylech sicrhau bod 50% ohono'n cael ei dorri neu ei bori ym mlwyddyn pedwar.** **➔ Ar ôl y cynhaeaf, sefydlu a chynnal gorchudd glas cyn gynted â phosibl ar ôl 1 Mawrth yn y flwyddyn ganlynol. Gellir cyflawni hyn trwy hadu neu drwy aildyfiant naturiol. Fodd bynnag, nid oes rhaid i chi sefydlu gorchudd glas os gallwch chi ddangos eich bod yn bwriadu ailddechrau gwaith cynhyrchu amaethyddol ar y tir erbyn 15 Mai.** **➔ Gellir aredig y gorchudd glas i baratoi ar gyfer cnwd âr neu ail-hadu.** **Yn ogystal â'r uchod, ni ddylech:** **➔ Dorri llystyfiant ar y tir hwn rhwng 1 Mawrth a 31 Gorffennaf (er mwyn osgoi tarfu ar adar sy'n nythu), oni bai fod hyn yn angenrheidiol i fodloni'r amod i fod mewn cyflwr amaethyddol da (GAECC) neu at ddibenion neilltir yn unol â rheolau neilltir;** **➔ Defnyddio'r tir at ddefnydd cerbydau nad ydynt yn rhai fferm; neu** **➔ Wasgaru neu gadw tail neu slyri ar y tir ac eithrio wrth baratoi ar gyfer cnwd sy'n dilyn (hyd at uchafswm o ddau fis cyn hau).**	**Heb dorri neu bori mewn 5 mlynedd.**	**Yn effeithio ar y fferm yn unig**	**Canolig**	**Modd ei gywiro**

Osgoi bwydo atodol os yw hyn yn achosi difrod i'r llystyfiant ac yn sathru'r pridd	**Bwydo atodol anaddas ar gynefin naturiol neu led-naturiol lle na fydd yn cael ei adfer i'w gyflwr gwreiddiol erbyn diwedd y tymor tyfu**	**Ar y fferm**	**Braidd dim: Hyd at 0.05ha** **Mae'r ffermwr wedi cynnal gwaith bwydo atodol anaddas sy'n effeithio'n ddifrifol ar hyd at 0.05ha o'r tir.** **(Isel os yn fwriadol)** **Isel: Hyd at 0.125ha sy'n cael mwy o effaith na llythyr rhybuddio.** **Mae'r ffermwr wedi cynnal gwaith bwydo atodol anaddas sy'n effeithio'n ddifrifol ar 0.05 i 0.125ha o'r tir (ddim yn cynnwys 0.125ha).** **Canolig: o 0.125 hyd at 0.5ha** **Mae'r ffermwr wedi cynnal gwaith bwydo atodol anaddas sy'n effeithio'n ddifrifol ar 0.125ha i 0.5ha o'r tir.** **Uwch: Dros 0.5ha** **Mae'r ffermwr wedi cynnal gwaith bwydo atodol anaddas sy'n effeithio'n ddifrifol ar dros 0.5ha o'r tir.**	**Modd ei gywiro** **Mewn achosion eithafol: Parhaol**
DEDDFWRIAETH DIOGELU'R AMGYLCHEDD				
Gofynion deddfwriaethol sydd wedi'u rhestru yng Nghynllun Datblygu Gwledig Cymru. Cânt eu goruchwylio gan asiantaethau gwahanol.	**Tystiolaeth o dorri deddfwriaeth diogelu'r amgylchedd**	**Ar y fferm neu oddi ar y fferm**	**Isel, Canolig, Uchel** **Yn dibynnu pa mor ddifrifol yw'r achos o dorri'r ddeddfwriaeth**	**Modd ei gywiro neu Barhaol**